

**І.М. Леган, д.ю.н., доц.
Д.П. Мельничук, д.е.н., проф.
І.А. Войналович, к.е.н.**

Державний університет «Житомирська політехніка»

Соціальне страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку

У статті розкрито зміст і взаємозв'язок понять «соціальний захист», «соціальне страхування» та «сталий розвиток». Визначено, що головними цілями реалізації концепції сталого розвитку в соціальній сфері є покращення соціального добробуту громадян, забезпечення соціальної справедливості та підвищення соціальної безпеки. Встановлено, що базовою складовою соціальної політики держави є соціальний захист та соціальне забезпечення населення, що, з одного боку, є правом громадян, а з іншого – соціально-економічною необхідністю. Така двоєдина природа соціального захисту обумовлюється соціально-економічними ризиками, що безперервно супроводжують життєдіяльність людини та суспільства.

Обґрунтовано роль соціального страхування як організаційно-правової форми соціального забезпечення населення, що створює умови для відтворення робочої сили та захисту громадян у разі настання певних страхових випадків. Здійснено порівняльний аналіз безпекової функції соціального страхування та функції соціального розвитку в розрізі його видів: соціального страхування з тимчасової втрати працездатності; соціального страхування у зв'язку із нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями; соціального страхування на випадок безробіття; пенсійного страхування. Обґрунтовано, що всі види соціального страхування впливають на якість життя громадян і суспільний добробут.

Визначено загальні напрями та принципи модернізації системи соціального страхування в Україні з урахуванням пріоритетів сталого розвитку. Розглянуто основні проблеми на шляху покращення ефективності функціонування системи соціального страхування населення, як-от криза пенсійної системи та недорозвиненість медичного страхування. Обґрунтовано, що вирішення зазначених проблем лежить у площині економічної та соціальної політики України й потребує комплексного підходу.

Ключові слова: *сталий розвиток; соціальний захист; соціальне страхування; пенсійне страхування; медичне страхування; соціальний добробут.*

Постановка проблеми. Сучасний соціально-економічний розвиток європейських держав базується на утриманні балансу економічних та соціальних інтересів суспільства, поєднанні політики економічних реформ з активною соціальною політикою та пошуку нових резервів для забезпечення суспільного добробуту, технологічного прогресу та економічного зростання із врахуванням впливу на екологію планети. Саме ці принципи лежать в основі концепції сталого розвитку, яка в сучасних умовах перетворилася на керівництво до дії.

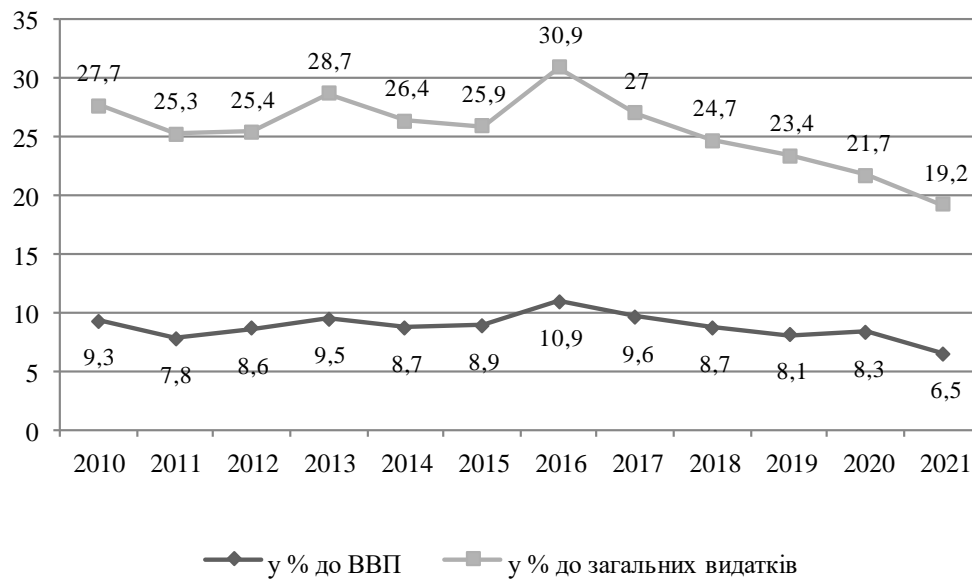
Термін «сталий розвиток» вперше було презентовано у звіті Міжнародної комісії ООН з навколишнього середовища і розвитку «Наше спільне майбутнє» у 1987 р., в якому поняття визначалося як розвиток суспільства, що дає змогу задовольняти потреби сьогодення, не ставлячи під загрозу можливості майбутніх поколінь задовольняти власні потреби [10, с. 17]. Ця концепція враховує три складові, що формують систему економічних, соціальних та екологічних пріоритетів діяльності людини, організацій, держави, оскільки є комплексною та багаторівневою категорією.

Поліпшення соціального добробуту громадян, забезпечення соціальної справедливості та підвищення соціальної безпеки є головними цілями реалізації концепції сталого розвитку в соціальній сфері. Особливо за умов, коли політична турбулентність та наростання кризових явищ в економіці країни впливають на виникнення соціальних ризиків та поглиблення соціальних проблем, що особливо гостро актуалізують питання соціального захисту населення та соціального забезпечення. Організаційно-правовою формою соціального забезпечення у державі є соціальне страхування, завдяки якому й реалізується принцип соціальної справедливості при розподілі фінансових фондів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичним і практичним аспектам функціонування та удосконалення системи соціального страхування присвячені праці таких українських вчених: В.О. Безуглої, О.П. Кириленко, О.П. Коваль, О.В. Москаленко, Е.М. Лібанової, Г.В. Назарової, Н.В. Ткаченко, В.С. Толуб'яка та інших. Водночас слід зауважити, що необхідність подальшої трансформації пенсійної системи, впровадження медичного страхування та удосконалення фінансового забезпечення сфери охорони здоров'я в Україні свідчить про актуальність подальших досліджень ролі соціального страхування у системі реалізації пріоритетів сталого розвитку.

Метою статті є дослідження ролі соціального страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку, визначення сучасних викликів функціонування і реформування системи соціального страхування та окреслення пріоритетів її розвитку.

Викладення основного матеріалу. Основною складовою соціальної політики держави є соціальний захист населення, що, з одного боку, є правом людини, а з іншого – соціально-економічною необхідністю. Така двоєдина природа соціального захисту обумовлюється соціально-економічними ризиками, що безперервно супроводжують життєдіяльність людини та суспільства. У той же час у нашій країні спостерігається скорочення обсягів видатків держави на соціальний захист. Так у 2021 р. за попередніми даними ці видатки у відсотках до ВВП становили 6,5 %, що на 1,5 пункта менше за рівень 2020 р. [9, с. 13] (рис. 1). Водночас слід зазначити, що в країнах Європи цей показник становив: у Франції – 31,02 % до ВВП, Фінляндії – 29,1 %, Польщі – 21,3 %, Чеській Республіці – 19,2 % (дані 2019 р.) [12].

Джерело: [9, с. 13]

Рис. 1. Державні витрати на соціальний захист та соціальне забезпечення населення в Україні

При цьому право громадян на соціальний захист фіксується відповідними законодавчими документами. Так ст. 46 Конституції України закріплює право на забезпечення громадян у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням за рахунок страхових внесків громадян, підприємств, установ і організацій, а також бюджетних та інших джерел соціального забезпечення; створенням мережі державних, комунальних, приватних закладів для догляду за непрацездатними.

У системі реалізації пріоритетів сталого розвитку всі суб'єкти соціальної політики мають робити все можливе, щоб зберегти це право й для майбутніх поколінь, забезпечивши ефективне формування та використання відповідних фондів фінансування заходів соціального захисту. Фундаментальну роль у цьому напрямі відіграє саме соціальне страхування у всій своїй різноманітності форм та видів соціальних виплат.

Соціальне страхування є також соціально-економічною необхідністю, оскільки створює умови для відтворення робочої сили та захисту громадян у разі настання певних страхових випадків: втрати працездатності, у тому числі у зв'язку із доглядом за дитиною, вагітністю та пологами; втрати годувальника, безробіття; нещасного випадку на виробництві тощо. При цьому діяльність фондів соціального страхування має відбуватися у двох напрямках:

- безпековому (матеріальне забезпечення тимчасово непрацездатних або таких, що втратили працездатність, осіб);
- соціального розвитку (забезпечення профілактики, відновлення і збереження працездатності працівників, враховуючи проведення оздоровчих заходів і перепідготовки кадрів) (табл. 1) [8, с. 29].

Стаття 4 Закону України «Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» визначає такі види соціального страхування в системі соціального захисту населення України: пенсійне страхування; страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності; медичне

страхування; страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності; страхування на випадок безробіття; інші види страхування, передбачені законами України [5].

Таблиця 1

Напрями діяльності фондів державного загальнообов'язкового соціального страхування

Соціальне страхування	Безпека	Соціальний розвиток
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування з тимчасової втрати працездатності	<ul style="list-style-type: none"> – уникнення погіршення стану здоров'я працівника та можливих ускладнень; – запобігання поширенню інфекційних захворювань в організації; – попередження зниження рівня життя особи і членів її родини 	<ul style="list-style-type: none"> – оплата лікування або реабілітаційної допомоги у відділеннях санаторно-курортного закладу після перенесених захворювань і травм
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку із нещасними випадками на виробництві та професійними захворюваннями	<ul style="list-style-type: none"> – запобігання настанню нещасних випадків на виробництві та професійним захворюванням; – надання страхових виплат з метою відновлення працездатності; – тимчасове переведення на легшу роботу зі збереженням середньомісячного заробітку 	<ul style="list-style-type: none"> – професійне навчання або перекваліфікація за програмою реабілітації з виплатою середньомісячного заробітку
Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття	<ul style="list-style-type: none"> – скорочення тривалості безробіття; – зменшення частки молоді у загальній кількості безробітних; – попередження зниження рівня життя особи і членів її родини 	<ul style="list-style-type: none"> – навчання, перекваліфікація, підвищення кваліфікації безробітних осіб; – надання одноразової фінансової допомоги для організації підприємницької діяльності
Загальнообов'язкове державне пенсійне страхування	<ul style="list-style-type: none"> – забезпечення відповідного рівня грошових виплат та матеріального забезпечення; – надання додаткових пенсійних виплат 	<ul style="list-style-type: none"> – подовження періоду трудової діяльності у зв'язку з пенсійною реформою

Джерело: складено авторами

Отже, соціальне страхування як організаційно-правова форма соціального захисту населення має виконувати дві важливі функції:

- 1) попередження соціально-економічних ризиків, збереження та відновлення працездатності працівників;
- 2) надання страхових виплат громадянам задля забезпечення гідного рівня життя.

Наразі результати досліджень і статистичні показники свідчать, що соціальне страхування в Україні має значну прогалину саме в напрямі превентивної діяльності та профілактики виникнення страхових випадків. Так у бюджеті Фонду соціального страхування України на 2021 р. на профілактику страхових випадків не виділено коштів взагалі, а у 2020 р. питома вага цих видатків становила 0,04 % [6]. Саме тому питання модернізації системи соціального страхування України не втрачає своєї актуальності та важливості.

Модернізація системи соціального страхування в Україні має відбуватися за трьома напрямками:

- 1) подальше, якомога повніше втілення страхового принципу в системі соціального страхування;
- 2) вдосконалення адміністрування діючої системи загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- 3) запровадження нових інституцій у галузі соціального страхування, які передбачені чинним законодавством, апробовані найкращою світовою практикою, проте наразі відсутні в Україні [3, с. 3–4].

Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування закріплюють принципи, на яких функціонує система та які потребують подальшого впровадження:

- законодавчого визначення умов і порядку здійснення загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- обов'язковості страхування осіб, які працюють на умовах трудового договору, та осіб, які забезпечують себе роботою самостійно, громадян – суб'єктів підприємницької діяльності;

- надання права отримання виплат за загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням особам, зайнятим підприємницькою, творчою діяльністю тощо;
- обов’язковості фінансування страховими фондами витрат, пов’язаних із наданням матеріального забезпечення та соціальних послуг, у обсягах, передбачених законами про загальнообов’язкове державне соціальне страхування;
- солідарності та субсидування;
- державних гарантій реалізації застрахованими громадянами своїх прав;
- забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, встановлений законом, шляхом надання пенсій, інших видів соціальних виплат та допомоги, які є основним джерелом існування;
- цільового використання коштів загальнообов’язкового державного соціального страхування;
- паритетності представників усіх суб’єктів загальнообов’язкового державного соціального страхування в управлінні загальнообов’язковим державним соціальним страхуванням [5].

Таким чином, соціальне страхування у системі реалізації пріоритетів сталого розвитку покликано забезпечити, в першу чергу:

1. Соціальну солідарність, що знаходить своє вираження у двох важливих сферах. З одного боку, соціальна солідарність проявляється у взаємозв’язку поколінь, адже система соціального страхування вимагає від працюючих членів суспільства фінансового забезпечення тих, хто втратив працездатність або не мав її. Наприклад, фінансування виплат пенсій громадянам похилого віку відбувається працюючими членами суспільства, тобто молодшими поколіннями. З іншого боку, соціальна солідарність базується на спільній відповідальності роботодавців і працівників та реалізується через здійснення страхових внесків обома цими суб’єктами;

2. Управління соціальними фондами на паритетних засадах – органами державної влади, роботодавцями, працівниками. Принцип субсидування передбачає обов’язкову фінансову участь застрахованих осіб у формуванні страхових фондів, що є обов’язковою умовою отримання права на страхові виплати.

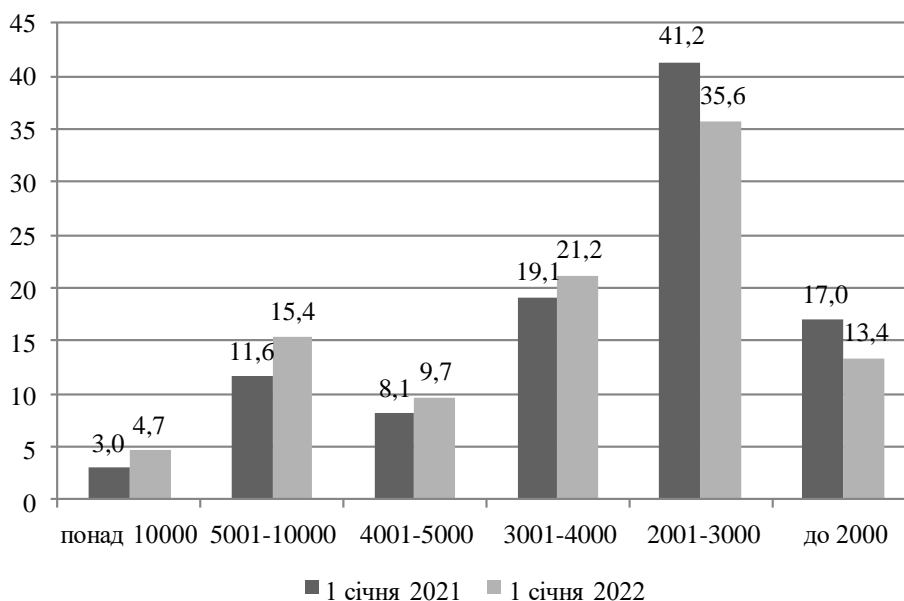
3. Соціальну справедливість, що забезпечується через перерозподіл коштів фондів соціального страхування між різними соціальними групами, безпосередньо між застрахованими суб’єктами та виявляється у рівності і нерівності в розподілі матеріальних і духовних благ у суспільстві;

4. Соціальну безпеку, яка є гарантією захищеності соціальних інтересів особи, суб’єктів господарювання, суспільства та держави від внутрішніх і зовнішніх загроз. Вона реалізується через функціонування ефективної пенсійної системи, доступність якісних медичних послуг, матеріальну підтримку громадян у складних життєвих ситуаціях. Однак часто ресурсів державного та місцевих бюджетів недостатньо для фінансування системи соціального захисту населення, тому виникає необхідність використання інструментів страхування задля нейтралізації дії основних соціальних ризиків;

5. Суспільний добробут, що характеризує повноту забезпеченості населення країни матеріальними, духовними, соціальними та екологічними благами. Досягнення ж суспільного добробуту можливе лише шляхом державного регулювання використання ресурсів, перерозподілу доходів та створення умов для стимулювання розвитку діяльності усіх членів суспільства [4, с. 55].

Скорочення чисельності, старіння населення, високий рівень навантаження на Пенсійний фонд і низький рівень пенсійного забезпечення актуалізують необхідність глибокої трансформації системи пенсійного страхування. Загострюють ці питання також незавершеність пенсійної реформи, в результаті якої так і не вдалося вибудувати систему накопичувального пенсійного страхування, і не набуло поширення недержавне пенсійне страхування.

Згідно з даними Пенсійного фонду про питому вагу пенсіонерів за розмірами призначених місячних премій станом на 1 січня 2021 р. 13,4 % отримували пенсії, розміром до 2000 грн, і більше третини усіх пенсіонерів в Україні отримували пенсійні виплати в розмірі від 2000 до 3000 грн (рис. 2) [1]. Середній же розмір пенсії становив 3991,53 грн, а коефіцієнт заміщення середньою заробітною платою був на рівні 27,4 %, при визначеному Міжнародною організацією праці нормативі 40 %.

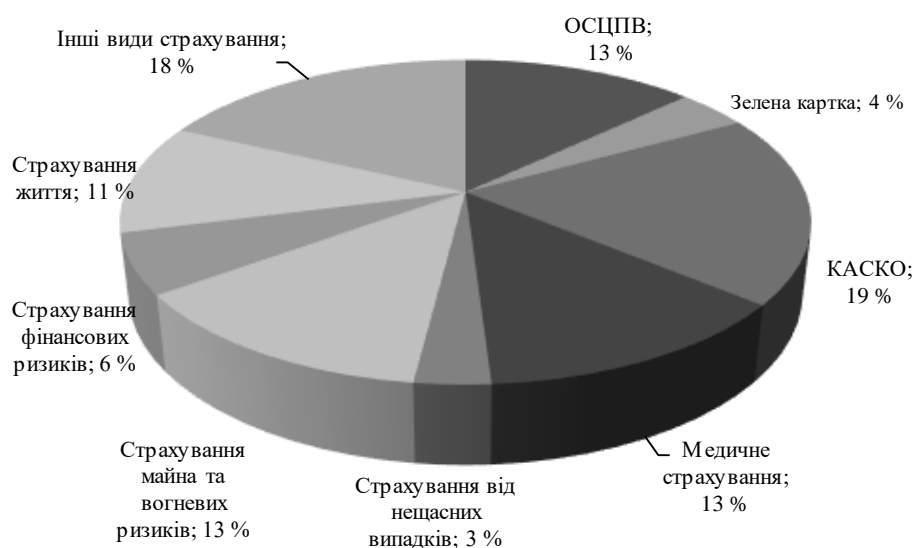

Джерело: [1]

Рис. 2. Розподіл пенсіонерів за розмірами призначених місячних премій станом на 1 січня 2021 р. та 2022 р.

Вирішення зазначених проблем лежить у площині економічної та соціальної політики України й потребує комплексного підходу до зменшення рівня безробіття та соціального навантаження, реалізації заходів детінізації заробітної плати, розбудови трирівневої пенсійної системи й удосконалення пенсійного страхування.

Соціальною сферою, що визначає якість життя суспільства та рівень його соціального добробуту, є сфера охорони здоров'я, важливим етапом реформування якої є подальша розбудова системи обов'язкового медичного страхування. Слід зазначити, що особові види страхування (добровільне медичне страхування, страхування від нещасних випадків, страхування життя) у загальному страховому портфелі у 2021 р. становили 31 % (рис. 3).

Джерело: [2]

Рис. 3. Страховий портфель за 2021 рік за видами страхування

Стимулами до зростання ринку добровільного медичного страхування у 2018–2021 рр. стали відносна макроекономічна стабілізація в країні; початок медичної реформи, яка створила конкуренцію між

лікувально-профілактичними закладами; встановлення тарифів на медичні послуги для вторинної та третинної ланки системи охорони здоров'я; зростання попиту та очікування страховиків щодо запровадження обов'язкового медичного страхування. Водночас актуальним залишається питання щодо готовності та спроможності українських страховиків належно організувати обов'язкове медичне страхування й охопити страховим захистом усе працююче населення [4, с. 62].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, соціальне страхування є важливою складовою системи соціального захисту населення України, в основі функціонування якої лежать принципи солідарності та субсидування. Саме в системі соціального страхування здійснюється формування фондів матеріального забезпечення громадян, що втратили працездатність, за рахунок внесків працюючих членів суспільства, діє так званий договір поколінь. І управління соціальними фондами має відбуватися органами державної влади, роботодавцями, працівниками на паритетних засадах.

Соціальне страхування як організаційно-правова форма соціального захисту населення виконує дві важливі функції: 1) попередження соціально-економічних ризиків; 2) надання страхових виплат для ліквідації наслідків виникнення страхового випадку та забезпечення відповідної якості життя громадян. Водночас результати дослідження доводять, що превентивний напрям діяльності майже не реалізується в Україні. На тлі цього пенсійна криза, недосконалість медичного страхування та обмежені можливості фінансування фондів соціального страхування актуалізують необхідність подальших досліджень ролі соціального страхування в системі реалізації пріоритетів сталого розвитку.

Список використаної літератури:

1. Інформаційна сторінка вебпорталу Пенсійного фонду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/nVSj1Ab>.
2. Інформаційна сторінка вебпорталу Національного Банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4.
3. Коваль О.П. Модернізація системи соціального страхування в Україні / О.П. Коваль // Аналіт. доп. – К. : НІСД, 2014. – 38 с.
4. Крупка М. Роль соціального й особистого страхування у забезпеченні суспільного добробуту в Україні / М.Крупка, І.Приймак, Б.Вишывана // Світ фінансів. – 2020. – № 3 (64). – С. 51–64.
5. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування : Закон України 16/98-ВР від 14 січня 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр#Text>.
6. Про затвердження бюджету Фонду соціального страхування України на 2021 рік : Постанова КМУ № 261 від 22.03.2021 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2021-п#Text>.
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України № 722 від 30 вересня 2019 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/722/2019>.
8. Соціальне страхування : підручник / за ред. О.П. Кириленко, В.С. Толуб'яка. – Тернопіль : Екон. думка ; ТНЕУ, 2016. – 516 с.
9. Соціальний захист населення України у 2021 році : статистичний збірник / відп. за вип. І.В. Сенік. – Київ : Державна служба статистики України, 2019. – 128 с.
10. Стратегія сталого розвитку : підручник / за ред. В.М. Боголюбова та ін. – К. : ВЦ НУБІПУ, 2018. – 446 с.
11. Цілі сталого розвитку: Україна : національна доповідь / Міністерство економічного розвитку і торгівлі. – К., 2017. – 174 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://cutt.ly/2VSjCc8>.
12. OECD iLibrary [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://data.oecd.org/social-exp/social-spending.htm>.

References:

1. *Informacijna storinka vebportalu Pensijnogo fondu Ukrai'ny*, [Online], available at: <https://cutt.ly/nVSj1Ab>
2. *Informacijna storinka vebportalu Nacional'nogo Banku Ukrai'ny*, [Online], available at: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Insurance_market_review_first_half_2021_pr_2021-10-26.pdf?v=4
3. Koval', O.P. (2014), *Modernizacija systemy social'nogo strahuvannja v Ukrai'ni*, Analit. dop., NISD, K., 38 p.
4. Krupka, M., Pryjmak, I. and Vyshyvana, B. (2020), «Rol' social'nogo j osobystogo strahuvannja u zabezpechenni suspil'nogo dobrobutu v Ukrai'ni», *Svit finansiv*, No. 3 (64), pp. 51–64.
5. VRU (1998), *Osnovy zakonodavstva Ukrai'ny pro zagal'noobov'jazkove derzhavne social'ne strahuvannja*, *Zakon Ukrai'ny 16/98-VR vid 14 sichnja 1998 r.*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/16/98-вр#Text>
6. KMU (2021), *Pro zatverdzhennja bjudzhetu Fondu social'nogo strahuvannja Ukrai'ny na 2021 rik*, *Postanova No. 261 vid 22.03.2021 r.*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/261-2021-п#Text>
7. *Pro Cili stalogo rozvytku Ukrai'ny na period do 2030 roku* (2019), *Ukaz Prezydenta Ukrai'ny No. 722 vid 30 veresnja 2019 roku*, [Online], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/722/2019>
8. Kyrylenko, O.P. and Tolub'jak, V.S. (ed.) (2016), *Social'ne strahuvannja*, pidruch., TNEU, Ekon. dumka, Ternopil', 516 p.
9. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrai'ny (2019), *Social'nyj zahyst naseleennja Ukrai'ny u 2021 roci*, statystychnyj zbirnyk, vidp. za vyp. Senyk, I.V., Kyi'v, 128 p.
10. Bogoljubov, V.M. et al. (ed.) (2018), *Strategija stalogo rozvytku*, pidruchnyk, VC NUBIPU, K., 446 p.

11. Ministerstvo ekonomichnogo rozvytku i torgivli (2017), *Cili stalogo rozvytku: Ukrai'na*, Nacional'na dopovid', K., 174 p., [Online], available at: <https://cutt.ly/2VSjCc8>
12. OECD iLibrary, [Online], available at: <https://data.oecd.org/socialexp/social-spending.htm>

Леган Ірина Миколаївна – доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри психології та соціального забезпечення Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0003-2933-4971>.

Наукові інтереси:

- кримінальне право;
- право соціального забезпечення;
- соціальна політика;
- HR-менеджмент.

E-mail: legan.i@ukr.net

Мельничук Дмитро Петрович – доктор економічних наук, професор, професор кафедри психології та соціального забезпечення Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-9918-0608>.

Наукові інтереси:

- соціальне забезпечення;
- соціальна та гуманітарна політика;
- соціальна психологія;
- психологія управління;
- HR-менеджмент.

E-mail: melndp@ukr.net.

Войналович Ірина Анатоліївна – кандидат економічних наук, доцент кафедри психології та соціального забезпечення Державного університету «Житомирська політехніка».

<https://orcid.org/0000-0002-6580-8049>.

Наукові інтереси:

- соціальна відповідальність людини, організації, держави;
- соціальний захист та соціальне забезпечення населення;
- освіта та людський розвиток.

E-mail: irina_voyna@ukr.net.

Legan I.M., Melnychuk D.P., Voinalovich I.A.

Social insurance in the system of implementation of priorities of sustainable development

The article describes the content and relationship between the concepts of «social protection», «social insurance» and «sustainable development». It is determined that improving the social well-being of citizens, ensuring social equality and increasing social security are the main goals of implementing the concept of sustainable development in the social sphere. It is established that the basic component of the social policy of state is the social protection of the population, which acts as a human right on the one hand, and as a socio-economic necessity on the other.

The role of social insurance as an organizational and legal form of social security of the population, which creates conditions for the reproduction of the workforce and the protection of citizens in the event of certain insurance cases, is substantiated. A comparative analysis of the security function of social insurance and the function of social development was carried out in terms of its types: social insurance for temporary disability; social insurance in connection with accidents at work and occupational diseases; social insurance in case of unemployment; pension insurance. All types of social insurance have an impact on the quality of life of citizens and public welfare. The general directions and principles of modernization of the social insurance system in Ukraine, taking into account the priorities of sustainable development, are determined. The main problems on the way to improving the effectiveness of the social insurance system of the population, such as the crisis of the pension system and the underdevelopment of medical insurance, are considered. It is substantiated that the solution of the mentioned problems lies in the plane of the economic and social policy of Ukraine and requires a comprehensive approach.

Keywords: sustainable development; social protection; social insurance; pension insurance; medical insurance; social welfare.

Стаття надійшла до редакції 19.07.2022.